

DATA BÁZE

DÁVKY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN

Materiál vznikl v rámci projektu „Poradenství a podpora seniorů v oblasti ochrany jejich lidských práv v roce 2023“, který realizuje Asociace občanských poraden za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí ČR z dotačního programu „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“.

Obsah

DÁVKY DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	5
K čemu slouží důchody podle zákona o důchodovém pojištění?	5
Jaké důchody upravuje zákon o důchodovém pojištění?	5
Kde nalezneme právní úpravu důchodového pojištění?	5
Kdo vykonává státní správu v oblasti důchodového pojištění?	5
STAROBNÍ DŮCHOD.....	6
Co je to starobní důchod?	6
Jaké jsou podmínky pro vznik nároku na starobní důchod?.....	6
Jak je stanoven důchodový věk?	6
Jak upravuje zákon potřebnou dobu pojištění?.....	7
Co je to náhradní doba pojištění?	8
Co je to tzv. vyloučená doba?	8
Platí pro některé skupiny pojištěnců odlišná pravidla pro odchod do starobního důchodu?	9
K čemu slouží dobrovolné důchodové pojištění?	9
Co se stane, pokud pojištěnec nesplní potřebnou dobu pojištění?	10
Co je to předčasný starobní důchod?	11
Je předčasný důchod totéž co předdůchod?	12
Je účast na důchodovém pojištění povinná?.....	12
Jaká je výše starobního důchodu?.....	13
Jak dochází k výpočtu předčasného důchodu?	14
Co je to valorizace důchodu?.....	15
Jak se zvyšuje důchod za vychované dítě?	15
Jak se mění důchod osobám starším 85 let?	15
Jak se mění důchod osobám starším 100 let?	15
Jak probíhá řízení o žádosti o starobní důchod?	15
Jak doklady předložit k žádosti o starobní důchod?	16
Jakým způsobem je starobní důchod vyplácen?	17
Může starobní důchodce vykonávat výdělečnou činnost?.....	18
Může vykonávat výdělečnou činnost osoba v předčasném starobním důchodu?	18
Má pracující důchodce nárok na výplatu nemocenské?	19
Musí se důchod danit?	19
Lze starobní důchod zasílat do zahraničí?	19
Je třeba hlásit změny ČSSZ?.....	20
Kterým skupinám pojištěnců nevyplácí důchod ČSSZ?.....	20
INVALIDNÍ DŮCHOD	21

K čemu slouží invalidní důchod?.....	21
Kdo má nárok na invalidní důchod?	21
Jaká je potřebná doba pojištění k získání nároku na invalidní důchod?.....	21
Co je to tzv. dopočtená doba?	21
Kdy se započítává dopočtená doba v plném rozsahu?	22
Kdy se potřebná doba pojištění nezjišťuje?.....	22
Započítává se doba pobírání invalidního důchodu do potřebné doby pojištění pro vznik nároku na starobní důchod?.....	22
Co je to invalidita?	22
Jak se invalidita zjišťuje?.....	23
Jaká je výše invalidního důchodu?.....	23
Co je to tzv. „invalidita z mládí“?	24
Jaká je nejnižší výše procentní výměry pro pojištěnce mladšího 28 let?	24
Jaká je nejnižší procentní výměra invalidního důchodu pro pojištěnce, který získal alespoň 15 roků pojištění?	25
Kdy nemůže vzniknout nárok na invalidní důchod?	25
Kdy zanikne nárok na invalidní důchod?	25
Kde se podává žádost o invalidní důchod?.....	25
Jaké dokumenty je třeba předložit k žádosti o invalidní důchod?.....	26
Jak požádat o zvýšení invalidního důchodu?	29
Může invalidní důchodce pracovat či podnikat?	29
Platí si invalidní důchodci pojištění?.....	29
Připočítává se i invalidnímu výchovné?	30
Kdy může být invalidní důchod odebrán?	30
Započítává se doba v invalidním důchodu do doby pojištění na vznik nároku na starobní důchod?	30
Jak se vyplácí invalidní důchod?	30
VDOVSKÝ A VDOVECKÝ DŮCHOD	32
K čemu slouží vdovský/vdovecký důchod?.....	32
Kdo má nárok na vdovský důchod?	32
Jaká je potřebná doba pojištění k získání nároku vdovský důchod?	32
Kdy se potřebná doba pojištění nezjišťuje?.....	33
Jak dlouho trvá nárok na vdovský důchod?.....	33
Může dojít k obnovení vdovského důchodu?.....	33
Jaká je výše vdovského důchodu?	34
Jak se vypočítává vdovský důchod?.....	34
Jaké dokumenty je třeba vzít sebou k podání žádosti o vdovský důchod?	35

Kdo vydává rozhodnutí o vdovském důchodu a jak postupovat v případě nesouhlasu s rozhodnutím?.....	36
Je možné podat žádost o vdovský důchod zpětně?	36
Jak se vyplácí vdovský důchod?.....	37
Kdy nemůže vzniknout nárok na vdovský důchod?.....	37
Kdy zanikne nárok na vdovský důchod?.....	37
Může dojít k navýšení vdovského důchodu?.....	38
Jaké změny je třeba hlásit OSSZ?.....	38
Kterým skupinám pojištěnců nevyplácí důchod ČSSZ?.....	38
SIROTČÍ DŮCHOD	39
K čemu slouží sirotčí důchod?	39
Kdo má nárok na sirotčí důchod?	39
Jak se vypočítává výše sirotčího důchodu?	40
Kde se podává žádost o sirotčí důchod a jak probíhá správní řízení?.....	40
Jaké dokumenty je třeba předložit k žádosti o sirotčí důchod?.....	40
Kdo vydává rozhodnutí o sirotčím důchodu a jak postupovat v případě nesouhlasu s rozhodnutím?	41
Je možné podat žádost o sirotčí důchod i zpětně?.....	41
Po jako dobu náleží výplata sirotčího důchodu?	41
Je možný souběh sirotčího a invalidního důchodu?	41
Kdy se sirotčí důchod přestává vyplácet?.....	42
Jak ovlivňuje výplatu sirotčího důchodu studium?	42
Může dítě pobírající sirotčí důchod vykonávat výdělečnou činnost?	42
Jaké změny je třeba hlásit OSSZ?.....	43

DÁVKY DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

K čemu slouží důchody podle zákona o důchodovém pojištění?

Dávky důchodového pojištění slouží k zabezpečení potřeb pojištěnce a některých dalších osob, pokud u něho dojde k dlouhodobému omezení či ztrátě schopnosti získávat standardní cestou prostředky na jeho vlastní obživu a obživu jeho rodiny.

Ke vzniku nároku na důchod dochází v důsledku věku, dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nebo úmrtí pojištěnce v kombinaci se splněním potřebné doby pojištění.

Jaké důchody upravuje zákon o důchodovém pojištění?

- **starobní důchod**
- **invalidní důchod**
- **vdovský a vdovecký důchod**
- **sirotčí důchod**

Kde nalezneme právní úpravu důchodového pojištění?

Právní úprava se nachází zejména v následujících právních předpisech:

- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“)
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPSZ“)
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „ZPojSZ“)
- zákon č. 500/2004 Sb., o správní řád (ve znění pozdějších předpisů) (dále jen „správní řád“)
- nařízení vlády č. 286/2023 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024
- vyhláška č. 254/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity).

Kdo vykonává státní správu v oblasti důchodového pojištění?

- okresní správy sociálního zabezpečení, Pražská správa sociálního zabezpečení v Praze, Městská správa sociálního zabezpečení v Brně – dále jen **OSSZ**
- Česká správa sociálního zabezpečení – dále jen **ČSSZ**
- Ministerstvo práce a sociálních věcí – dále jen **MPSV**
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo obrany
- Ministerstvo spravedlnosti

STAROBNÍ DŮCHOD

Co je to starobní důchod?

Starobní důchod je dávka důchodového pojištění sloužící k zabezpečení příjmu ve stáří. Právní úprava se nachází především v ustanoveních § 28 až 37e ZDP.

Jaké jsou podmínky pro vznik nároku na starobní důchod?

Podmínky pro splnění nároku na starobní důchod stanoví § 28 ZDP a jsou jimi:

- dosažení stanoveného věku,
- získání potřebné doby pojištění a
- případně splnění dalších podmínek stanovených ZDP.

Jak je stanoven důchodový věk?

Pro splnění podmínky dosažení důchodového věku mají význam rok narození, pohlaví a u žen narozených do roku 1971 i počet vychovaných dětí.

Věk odchodu do důchodu je stanoven v § 32 ZDP, a to rozdílně podle narození pojištěnce:

- před rokem 1936
- v letech 1936 až 1971
- po roce 1971

Pojištěnci narození před rokem 1936

- a) muži – 60 let
- b) ženy – podle počtu vychovaných dětí
 - 57 let – bezdětné
 - 56 let – jedno dítě
 - 55 let – dvě děti
 - 54 let – tři nebo čtyři děti
 - 53 let – 5 a více dětí

Pro pojištěnce narozené v období let 1936 až 1971 je důchodový věk stanoven v příloze k ZDP a u žen je také stanoven rozdílně v závislosti na počtu vychovaných dětí.

Rok narození	Muž	Žena bezdětná	Žena 1 dítě	Žena 2 děti	Žena 3 až 4 děti	Žena 5 a více dětí
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m

1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Jestliže se důchodový věk stanoví s přičtením kalendářních měsíců, považuje se za důchodový věk věk dosažený v posledním přičteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce. Když takto určený měsíc neobsahuje takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni posledního přičteného kalendářního měsíce.

Pro pojištěnce narozené po roce 1971 je důchodový věk stanoven jednotně na 65 let.

Podmínka výchovy dítěte u osob narozených do roku 1971 je splněna, pokud:

- osoba o dítě pečuje nebo pečovala do doby jeho zletilosti alespoň po dobu deseti let nebo
- dítě převzala do výchovy až po jeho osmém roku věku a osobně o ně pečuje nebo pečovala až do doby zletilosti dítěte po dobu alespoň pěti let nebo
- dítě zemřelo po dosažení pěti let věku a osoba o dítě pečovala od jeho narození do jeho úmrtí.

Počet vychovaných dětí má také vliv na výši důchodu.

Jak upravuje zákon potřebnou dobu pojištění?

Za dobu pojištění se považuje doba, **po kterou je pojištěnec účasten na důchodovém pojištění povinně nebo za zákonem stanovených podmínek dobrovolně.** V zákonem stanovených případech jsou započítávány i tzv. náhradní doby pojištění, ačkoliv v těchto obdobích pojištěnec pojistné do systému neodváděl. Potřebná doba pojištění je upravena v § 29 ZDP.

Pro splnění potřebné doby pojištění má zásadní význam rok, ve kterém pojištěnec dosáhne důchodového věku.

Dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
Před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
Po roce 2018	35 let

Co je to náhradní doba pojištění?

Náhradní dobou pojištění se rozumí **období, za které pojištěnec neodvádí žádné pojistné a přesto je tato doba buď zcela, nebo alespoň z části započtena do potřebné doby pojištění.** Jedná se zpravidla o období, kdy osoba s ohledem na svou sociální situaci nemůže odvádět do systému pojistné nebo vykonává obecně prospěšnou činnost.

Nejčastějšími náhradními dobami pojištění jsou doby, kdy osoba:

- pečuje o děti ve věku do 4 let věku,
- pečuje o osobu, která je závislá na pomoci jiné fyzické osoby ve druhém až čtvrtém stupni za podmínky sdílení společné domácnosti s touto osobou (tato podmínka neplatí pro osoby blízké a asistenty sociální péče,
- je v zákonem stanoveném rozsahu vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání (pobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci),
- pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně z českého pojištění atd.

Další podrobnosti a náhradní doby pojištění stanoví § 12 ZDP.

Podrobnosti k náhradním dobám pojištění jsou uvedeny na internetových stránkách ČSSZ:

[Náhradní doba pojištění - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](http://cssz.cz)

ČSSZ zpravidla neeviduje některé náhradní doby pojištění, protože není právně zakotvena povinnost předávat je k průběžné evidenci (zejm. doby studia, vojenské služby, náhradní vojenské služby a péče o dítě). Je vždy vhodné si ověřit u ČSSZ, jaké doby pojištění eviduje.

Na požádání vystaví ČSSZ „**Informativní list důchodového pojištění**“, ze kterého může žadatel zjistit, jaké doby pojištění u jeho osoby ČSSZ pro účely výpočtu důchodu eviduje.

Co je to tzv. vyloučená doba?

Vyloučená doba nemá vliv na potřebnou dobu pojištění, ale týká se pouze průměru hrubých výdělků (vyměřovacích základů). **Na výši důchodu má vliv jednak počet let důchodového pojištění a dále také výše výdělků od roku 1986 do roku, který předchází odchodu do důchodu.** Tyto celoživotní výdělků se přepočítávají do výpočtového základu, ze kterého se potom určuje výše důchodu.

Značný význam má při výpočtu počet dnů pracovní činnosti v průběhu života. Pokud nastala některá období života bez výdělků, nejsou z hlediska výpočtu výše důchodu evidována a tudíž důchod snižují.

Smyslem vyloučené doby tak je, aby výše uvedená období nesnižovala výši důchodu, pokud nebyla výdělečná činnost vykonávána z tzv. **omluvných důvodů**.

Podrobnosti stanoví zejména § 16 odst. 5 a 6 ZDP

Při souběhu vyloučené doby a nízkých příjmů se při výpočtu důchodu upřednostní dosažené příjmy před vyloučenou dobu. Pokud je ale pro výši důchodu výhodnější varianta upřednostnění vyloučené doby před nízkými příjmy, je nezbytné požádat ČSSZ, aby provedla výpočet výše důchodu tímto způsobem.

Platí pro některé skupiny pojištěnců odlišná pravidla pro odchod do starobního důchodu?

Zvláštní ustanovení platí pro důchodový věk zdravotnických záchranářů a členů jednotky hasičského záchranného sboru.

Důchodový věk těchto pojištěnců se stanoví tak, že se od důchodového věku stanoveného podle § 32 ZDP odečte 30 kalendářních měsíců za prvních 4400 směn odpracovaných v zaměstnání zdravotnického záchranáře nebo člena jednotky hasičského záchranného sboru a 1 kalendářní měsíc za každých dalších 74 směn odpracovaných v zaměstnání zdravotnického záchranáře nebo člena jednotky hasičského záchranného sboru. Za důchodový věk se považuje věk dosažený v posledním odečteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce. Tímto způsobem lze odečíst maximálně 60 měsíců.

Zvláštní pravidla platí dále také pro pracovníky v hlubinném hornictví, pro které zákon stanoví kratší potřebnou dobu pojištění o sedm let. Právní úprava je obsažena zejména v ustanoveních § 37b a 37c ZDP.

K čemu slouží dobrovolné důchodové pojištění?

Prostřednictvím dobrovolného odvodu důchodového pojištění si lze doplatit chybějící dobu pojištění v době, kdy osoba není zaměstnána nebo není ze zákonného důvodu pojištěna. Podmínkou je podání přihlášky k účasti na dobrovolném pojištění a uhrazení pojistného. **Dobrovolné pojištění není možno doplatit za období před 1. 1. 1996.** Přihláška se podává na OSSZ příslušné podle místa trvalého pobytu.

Dobrovolná účast na pojištění **bez udání důvodu** je možná pouze pro osoby starší 18 let, které se do systému přihlásí. Podmínkou také je, že ty osoby byly **před podáním přihlášky** pojištěny v systému důchodového pojištění **alespoň jeden rok**.

Bez udání důvodu je možno doplatit si zpětně důchodové pojištění **pouze v maximálním rozsahu 15 let za život**. Za období přede dnem podání přihlášky je navíc možná účast nejvýše v rozsahu jednoho roku bezprostředně před tímto dnem.

ZDP vypočítává důvody pro účast na dobrovolném důchodovém pojištění, a to například:

- **evidenci na úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání, pokud po tuto dobu nenáleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci** – v tomto případě je účast na dobrovolném důchodovém pojištění možná i zpětně před podáním přihlášky bez časového omezení,
- **soustavnou přípravu na budoucí povolání studiem na střední či vyšší odborné škole nebo vysoké škole v ČR**– účast na pojištění je možná i zpětně před podáním přihlášky bez časového omezení (nejdříve od 1. 1. 2002),
- **výdělečnou činnost v cizině po 31. 12. 1995** – účast na pojištění je možná nejvýše v rozsahu dvou let zpětně přede dnem podání přihlášky a jiné.

Podrobnosti k dobrovolné účasti na důchodovém pojištění jsou uvedeny na internetových stránkách MPSV [Dobrovolná účast na pojištění - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](http://www.mpsv.cz)

Co se stane, pokud pojištěnec nesplní potřebnou dobu pojištění?

Jestliže pojištěnec nezíská potřebnou dobu pojištění, nárok na starobní důchod mu nevznikne.

Výjimky stanoví ZDP a jsou jimi:

- **nárok na předčasný důchod** podle § 31 ZDP (viz níže),
- **nárok na tzv. „poměrný“ starobní důchod** za podmínek § 29 odst. 2 ZDP.

Pokud pojištěnec nesplní podmínky potřebné doby pojištění v roce, kdy dosáhne důchodového věku, bude mít nárok na starobní důchod pouze pokud získal dobu pojištění nejméně:

- 15 let a dosáhl před rokem 2010 věku aspoň 65 let,
- 16 let a dosáhl v roce 2010 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- 17 let a dosáhl v roce 2011 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- 18 let a dosáhl v roce 2012 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- 19 let a dosáhl v roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- 20 let a dosáhl po roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození.

Poměrný důchod je nižší než klasický starobní důchod. Stanovený důchodový věk platí pro muže i ženy.

- **nárok na starobní důchod při získání 30 let potřebné doby pojištění bez započítání náhradních dob pojištění**

Pojištěnec, který dosáhl důchodového věku po roce 2014 a nesplnil potřebnou dobu pojištění podle výše uvedených pravidel, bude mít nárok na starobní důchod za splnění podmínky, že získal alespoň 30 let doby pojištění bez započítání náhradních dob pojištění.

- **nárok na starobní důchod při získání 15 let potřebné doby pojištění bez započítání náhradních dob pojištění**

Pojištěnci vznikne nárok na starobní důchod v případě, že splňuje výše uvedenou podmínku 15 let potřebné doby pojištění a dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození.

- **nárok na starobní důchod při splnění podmínek nároku na invalidní důchod**

Pojištěnci vznikne nárok na starobní důchod v případě, že dosáhl věku alespoň 65 let a byl uznán invalidním při získání potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo se stal invalidním následkem pracovního úrazu.

- **změnu invalidního důchodu na řádný starobní důchod po dosažení věku 65 let**

Po dosažení věku 65 let zaniká nárok na invalidní důchod a dochází k jeho změně na důchod starobní.

Důchod je vyplácen ve stejné výši, v jaké byl dosud vyplácen důchod invalidní. Je ale možno požádat ČSSZ o provedení výpočtu řádného starobního důchodu. Žádost se podává prostřednictvím OSSZ příslušné dle místa trvalého pobytu žadatele.

Co je to předčasný starobní důchod?

Předčasný důchod je upraven v § 31 ZDP a lze jej přiznat před dosažením důchodového věku. Pro nárok na předčasný důchod je však třeba získat potřebnou dobu důchodového pojištění stejně jako při řádném odchodu do starobního důchodu.

Žadatel musí dále dosáhnout zákonem stanoveného minimálního věku:

- **pokud je jeho důchodový věk nižší než 63 let**, vzniká nárok na předčasný důchod nejdříve ode dne, od kterého mu chybí do dosažení důchodového věku nejméně 3 roky nebo
- **pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň věku 60 let**, vzniká nárok na předčasný důchod nejdříve ode dne, od kterého mu do dosažení důchodového věku chybí nejvýše pět let.

Doba, o kterou se odchází do předčasného starobního důchodu dříve ovlivňuje jeho výši. Dochází ke krácení důchodu, které je trvalé.

Přiznání předčasného důchodu je nevratné a následně již není možné přejít do režimu řádného starobního důchodu. **Není také možné přiznat ho zpětně a za den vzniku nároku na důchod se považuje den, kdy byl předčasný důchod přiznán.**

Zákonem č. 230/2023 Sb. byl novelizován ZDP s tím, že u předčasných důchodů dochází k následujícím změnám:

- * *do předčasného důchodu bude možnou nastoupit maximálně 3 roky před dosažením důchodového věku,*
- * *od 1. 10. 2024 se prodlužuje potřebná doba pojištění z 35 na 40 roků,*
- * *nově se bude všem lidem pobírajícím předčasný důchod krátit o 1,5 % za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého se starobní důchod přiznává, do dosažení důchodového věku,*

- * u procentní výměry předčasného důchodu nebude docházet k valorizaci do dosažení důchodového věku,
- * do valorizace se nově bude místo poloviny růstu mezd započítávat pouze třetina,
- * mimořádná valorizace bude nahrazena dočasným příspěvkem na pokrytí zvýšených nákladů.

Je předčasný důchod totéž co předdůchod?

Předčasný důchod a předdůchod znamenají něco jiného. Předčasný důchod je dávka důchodového pojištění vyplácená v rámci systému důchodového pojištění. Předdůchod patří do penzijního připojištění a představuje možnost čerpání prostředků, které si osoba v rámci penzijního připojištění naspořila, a to až 5 let před dosažením důchodového věku.

Doba čerpání prostředků z penzijního připojištění nemá vliv na výši osobního vyměřovacího základu, ze kterého je následně vypočítáván starobní důchod.

Je účast na důchodovém pojištění povinná?

Za zákonem stanovených podmínek se osoby na důchodovém pojištění účastní povinně. Pro povinnou účast v systému důchodového pojištění platí, že:

- **za zaměstnance má povinnost hradit důchodové pojištění zaměstnavatel** – pro účely důchodového pojištění se za zaměstnance považují osoby v pracovněprávních vztazích podle zákoníku práce (pracovní poměr, dohoda o pracovní činnosti, dohoda o provedení práce), ale také další osoby např. příslušníci ozbrojených sil, státní zaměstnanci podle zákona o státní službě, členové družstva, tzv. uvolnění členové zastupitelstev, dále např. společníci a jednatelé s.r.o., prokuristé, likvidátoři, členové kolektivních orgánů právnických osob, a další.

Pokud tyto osoby vykonávají činnost v rozsahu, který zakládá účast na nemocenském pojištění, jsou povinně účastny důchodového pojištění. Doba, po kterou tuto činnost vykonávají, se započítává do doby pojištění, pokud za ni bylo zaplacené pojistné. Pokud ale zaměstnavatel neodvedl za zaměstnance pojistné, podmínka zaplacení pojistného se považuje za splněnou.

- **pro osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“)** se povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění liší v závislosti na tom, zda osoba vykonává **podnikatelskou činnost jako hlavní** (pak je vždy povinně účastna důchodového pojištění a pokud má nízké nebo žádné příjmy, je povinná platit pojistné alespoň v minimální výši, která činí pro rok 2023 částku 2 944 Kč, **pro rok 2024 to částka 3 852 Kč**) nebo **jako vedlejší** (pro povinnou účast na důchodovém pojištění je v tomto případě nutno dosáhnout za kalendářní rok takového daňového základu, který dosáhne výše alespoň tzv. rozhodné částky, což je 2,4 násobek obecné průměrné mzdy, která v roce 2023 činí 40 324 Kč, pro rok 2024 je to 43 967 Kč a minimální pojistné činí 1 178 Kč, **pro rok 2024 1 413Kč**),
- některé osoby jsou účastny důchodového pojištění z titulu **náhradní doby pojištění**,
- chybějící dobu pojištění je při splnění zákonem stanovených podmínek možno doplatit prostřednictvím **dobrovolného pojištění** ve výši **2 823 Kč pro rok 2023** a ve výši **3 078 Kč pro rok 2024**.

Jaká je výše starobního důchodu?

Výši řádného starobního důchodu upravují § 33 až 36 ZDP.

Pro odchody do důchodu se započítávají pouze příjmy od roku 1986 do roku bezprostředně předcházejícího roku přiznání důchodu. Tento časový úsek se označuje jako **rozhodné období**.

Starobní důchod sestává ze dvou částí:

- **základní výměry** – je stanovena jednotně a její výše činí 10 % průměrné mzdy měsíčně. Je zvyšována na základě nařízení vlády. Základní výměra je stejná pro všechny důchody, **v roce 2023 činí její výše 4 040 Kč. V roce 2024 dojde ke zvýšení základní výměry důchodu na 4 400 Kč.**
- **procentní výměry** –
 - její výše se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu podle doby pojištění získané do vzniku nároku na důchod a
 - podle doby pojištění získané po vzniku nároku na důchod.

Do doby pojištění získané do 18 let věku a po vzniku nároku na starobní důchod se nezahrnují náhradní doby pojištění.

Výše procentní výměry starobního důchodu činí nejméně 770,- Kč měsíčně. Procentní výměra se stanovuje individuálně z vyměřovacích základů v rozhodném období a z délky pojištění.

Výše minimálního přiznaného důchodu v roce 2023 činí **4 040 Kč** (základní výměra) plus 770 Kč (minimální procentní výměra) – tedy **4 810 Kč**, pro rok 2024 to bude částka o 360 Kč vyšší (navýšení základní výměry důchodu od 1. 1. 2024) a výše minimálního přiznaného důchodu bude činit **5 170 Kč**.

Výši starobního důchodu ovlivňují:

- **příjmy dosažené v rozhodném období** – tedy hrubé příjmy, kterých pojištěnec dosáhl v minulosti, se pomocí koeficientů převádějí na současnou nominální hodnotu. Následně se pomocí výpočtů tyto příjmy sčítají, průměrují a **přepočítávají na měsíční výdělký**. Výsledkem těchto počtů je **tzv. osobní vyměřovací základ**, u kterého dochází k redukci **za pomoci dvou redukčních hranic**. První redukční hranice osobního vyměřovacího základu je **v roce 2023** stanovena do částky **17 743 Kč** a druhá redukční hranice činí **161 296 Kč**.

Do první redukční hranice se osobní vyměřovací základ započítává ze 100 %, mezi první a druhou redukční hranicí z 26 % a při přesažení druhé redukční hranice se k výši vyměřovacího základu nepřihlíží.

Pro rok 2024 je stanovena první redukční hranice **ve výši 19 346 Kč** a druhá redukční hranice **ve výši 175 868 Kč**.

Výsledný součet těchto dvou částek tvoří **výpočtový základ**. Z **výpočtového základu se nakonec vypočítá procentní výměra důchodu**.

- **doba trvání pojištění** - každý ukončený rok má vliv na zvýšení částky vypláceného důchodu. Z náhradních dob pojištění se v plné výši do potřebné doby pojištění započítává péče o dítě do čtyř let věku, péče o bezmocnou nebo závislou osobu a vojenská služba. Ostatní náhradní doby pojištění se započítávají v rozsahu 80 %.

Výpočet výše důchodu se provádí stejně u zaměstnanců i u OSVČ. V případě OSVČ se rozhodná průměrná mzda vypočítává z ročních vyměřovacích základů v letech, ve kterých z nich bylo odvedeno sociální pojištění.

Vzhledem ke složitosti výpočtů je vhodné pro orientační stanovení výše důchodu použít důchodovou kalkulačku, která je k dispozici na internetových stránkách ČSSZ, kde je uveden i podrobný návod k výpočtu důchodu.

[Důchodová kalkulačka - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](https://www.cssz.cz)

Jak dochází k výpočtu předčasného důchodu?

V případě předčasného důchodu platí stejná základní výměra jako u ostatních důchodů.

Procentní výměra se krátí a pokud je doba předčasnosti delší než 360 dnů, krácení se ještě zvyšuje.

Výše procentní výměry předčasného starobního důchodu se bude snižovat za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého se přiznává předčasný starobní důchod, do dosažení důchodového věku,

- období prvních 360 kalendářních dnů činí toto snížení 0,9 % výpočtového základu, tj. při odchodu o 360 dnů dříve bude výpočtový základ nižší o 3,6 % (4krát započteno 90 kalendářních dnů),
- v období od 361. do 720. kalendářního dne činí toto snížení 1,2 % výpočtového základu, tj. při odchodu o 450 dnů dříve se výše procentní výměry sníží o 4,8 % (4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 0,9 % + 1krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,2 %),
- v období od 721. kalendářního dne 1,5 % výpočtového základu, tj. při odchodu o 990 dnů dříve činí toto snížení 12,9 % výpočtového základu (4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 0,9 % + 4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,2 % + 3krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,5 %).

Výše procentní výměry důchodu po tomto snížení však nesmí být nižší než 770 Kč. Jde o minimální výši procentní výměry důchodu, která je stanovena zákonem o důchodovém pojištění.

U předčasných starobních důchodů přiznaných po 30. 9. 2023 dochází při pravidelné lednové valorizaci pouze k navýšení základní výměry důchodů a procentní výměra se nezvyšuje.

Co je to valorizace důchodu?

Výši důchodu také ovlivňují řádné a mimořádné valorizace důchodů. V závislosti na ekonomické situaci je rozhodnuto vládou o navýšení důchodů. K řádné valorizaci dochází zpravidla od 1. ledna daného roku. Mimořádná valorizace může proběhnout kdykoliv v průběhu roku. Rozhodujícími parametry jsou zejména míra inflace a výše průměrné mzdy. **V roce 2024 bude takto navýšena základní výměra u všech důchodů o 360 Kč na 4 400 Kč. Procentní výměra se u starobních důchodů od 1. 1. 2024 navyšovat nebude.** Mimořádné valorizace budou v případě splnění podmínek nahrazeny dočasným příspěvkem, který bude vyplácen až do další řádné valorizace.

Jak se zvyšuje důchod za vychované dítě?

V roce 2023 se navyšuje důchod za každé vychované dítě o **500 Kč**. Stejným způsobem se bude postupovat i v roce 2024.

Nárok náleží jenom jednomu z rodičů, které splní podmínky výchovy o dítě (viz výše). Je ale vyloučen, pokud se osoba vůči dítěti dopustila úmyslného trestného činu.

Podrobnosti k výchovnému jsou dostupné na internetových stránkách ČSSZ [Otázky a odpovědi ke zvýšení starobního důchodu za vychované dítě – tzv. výchovnému - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#)

Jak se mění důchod osobám starším 85 let?

Starobním důchodcům, kteří se dožijí věku 85 let se procentní výměra navyšuje automaticky o **1000 Kč**.

Jak se mění důchod osobám starším 100 let?

Starobním důchodcům, kteří se dožijí věku 85 let se procentní výměra navyšuje automaticky o **2000 Kč**.

Jak probíhá řízení o žádosti o starobní důchod?

Pro vyplácení starobního důchodu je třeba podat osobně žádost u věcně a místně příslušného správnímu orgánu, kterým je OSSZ podle místa trvalého pobytu žadatele.

Při správním řízení o žádosti může žadatele zastupovat **na základě plné moci jiná osoba**. Podpis na plné moci nevyžaduje úřední ověření.

Pokud žadatel nemůže sám podat žádost vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, mohou s jeho souhlasem a **na základě potvrzení lékaře o zdravotním stavu podat žádost jeho rodinní příslušníci**.

Podpis se nevyžaduje pouze v případě, že sepsání žádosti žadatelem brání **těžko překonatelná překážka**. Tuto skutečnost je třeba uvést v žádosti a opatřit žádost podpisem a identifikačními údaji další osoby, která je při sepsání žádosti přítomna, s výjimkou úřední osoby, která žádost s žadatelem sepisuje.

Žádost o dávku důchodového pojištění, na niž vznikl nárok během výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby nebo výkonu zabezpečovací detence, sepisuje s občany na předepsaných tiskopisech věznice nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence, které tuto žádost předají příslušnému správnímu orgánu do 8 dnů ode dne sepsání žádosti.

Žádost je možno podat nejdříve 4 měsíce před požadovaným dnem přiznání důchodu. Je také možné požádat o starobní důchod zpětně s tím, že v takovém případě bude výplata důchodu přiznána ode dne vzniku nároku. Po přiznání nároku na starobní důchod budou doplacený nevyplacené splátky důchodu z období posledních 5 let. Po uplynutí 5 let zaniká nárok na výplatu jednotlivých splátek důchodu.

Od prosince 2023 je možno učinit podání žádosti dálkovým přístupem na ePortálu ČSSZ „Žádost o důchod on-line“ [Pro pojištěnce | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#), a to kterékoliv OSSZ.

Potřebné podklady tvoří přílohu elektronické žádosti a předkládají ve formě elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie.

Žadatel může doklady předložit také **ve formě prostého převedení listiny do elektronické podoby**. Jestliže bude mít OSSZ o těchto dokumentech pochybnosti, může si vyžádat předložení jejich elektronického originálu nebo úředně ověřené kopie.

Jak doklady předložit k žádosti o starobní důchod?

- doklad totožnosti (občanský průkaz, cestovní doklad nebo povolení k pobytu),
- doklady o době studia (popřípadě učení), a to i v případě, že nebylo úspěšně dokončeno,
- výuční list,
- vysvědčení z jednotlivých ročníků a maturitní vysvědčení,
- výkaz o studiu (index), vysvědčení o státní závěrečné zkoušce, diplom,
- potvrzení školy o délce studia (pro nárok na důchod a jeho výši nemá přímý vliv stupeň dosaženého vzdělání, ale délka doby studia; proto je nutné předložit doklady, z nichž je tato skutečnost patrná),
- doklady o době vojenské služby,
- vojenskou knížku,
- potvrzení Správního archivu Armády České republiky,
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti,
- rodné listy dětí nebo výpisy z matriky narození, popř. jiné doklady o době a rozsahu péče (např. rozsudek soudu o osvojení nebo svěřením dítěte do péče)
- doklady o dobách pojištění nebo náhradních dobách pojištění (např. doba evidence u úřadu práce, doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby aj.).

Kdo vydává rozhodnutí o starobním důchodu a jak postupovat v případě nesouhlasu s rozhodnutím?

Žádost se podává a je vyplněna na místně příslušné OSSZ. O samotné žádosti a o existenci nároku na starobní důchod a jeho výši rozhoduje následně ústředí ČSSZ. V řízení se postupuje podle správního řádu a ZOSPZ.

Správní rozhodnutí musí být vydáno v zákonné lhůtě nejpozději do 90 dnů.

Písemné rozhodnutí je doručováno žadateli a pokud se žádosti vyhovuje, obsahuje rozhodnutí i datum, od kterého jeho starobní důchod přiznán a jeho výši. Rozhodnutí také obsahuje informace o termínu, ve kterém bude důchod vyplácen.

Při hromadném navyšování starobních důchodů je zasíláno pouze písemné oznámení o zvýšení důchodu. Zákon umožňuje v případě nesouhlasu podat do 60 dnů po splátce dávky

důchodového pojištění, od které byla provedena změna její výše, písemnou žádost o vydání rozhodnutí o zvýšení dávky. Žádost se podává OSSZ, která oznámení zaslala.

Oprávněný může do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení písemně požádat o změnu data:

- přiznání důchodu nebo jeho výplaty (takovou žádost může podat nejvýše dvakrát v případě přiznání téhož důchodu) nebo o
- uvolnění výplaty starobního důchodu nebo zařízení výplaty starobního důchodu, která nebyla zařízena ode dne přiznání tohoto důchodu (takovou žádost může podat pouze jednou po tomtéž uvolnění nebo zařízení výplaty).

Proti zamítavému rozhodnutí (které musí být odůvodněno) je možno podat ve lhůtě do 30 dnů od doručení písemné námítky, a to buď na jakékoli pobočce OSSZ nebo přímo u ČSSZ. Námítky je možné zaslat poštou, datovou schránkou nebo e-mailem se zaručeným elektronickým podpisem.

Z podaných námitek musí být patrné, kdo podání činí, proti jakému rozhodnutí směřuje, v čem podatel spatřuje nezákonnost rozhodnutí a čeho se domáhá.

V řízení o námitkách může ČSSZ původní rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo změnit, a to ve lhůtě do 30 až 60 dnů, v závislosti na složitosti případu. Lhůty se řídí správním řádem.

Soudní žalobu k příslušnému správnímu soudu je možné až po proběhlém námitkovém řízení. V opačném případě se soud nebude věcí zabývat. **Soudem příslušným rozhodovat ve věcech důchodového pojištění je podle soudního řádu správního krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje.** Pro některé případy je příslušnost soudu stanovena v ustanovení § 89 ZOPSZ (např. žadatel žije na území některého ze sousedních států).

Jakým způsobem je starobní důchod vyplácen?

Termín výplaty invalidního důchodu je uveden v písemném rozhodnutí o jeho přiznání vydaném ČSSZ. Výplatní termíny jsou **v současné době od 2. do 24. dne v měsíci**, a to vždy v sudé dny.

Při vyplácení důchodu **do zařízení sociálních služeb** s celoročním pobytem je výplatním dnem **15. den v měsíci**.

Když výplatní den připadne na sobotu, je důchod vyplácen v pátek a pokud připadne na neděli, je důchod vyplácen následující pondělí.

Starobní důchod se jako ostatní důchody vyplácí dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách **behotovostním převodem** na účet nebo **hotovostně** prostřednictvím České pošty. Hotovostní převod je v současné době zpoplatněn částkou 35 Kč.

Důchod je také možno vyplácet na účet manžela či manželky, na základě žádosti podané na předepsaném tiskopisu oběma manžely. Manželé si také na ČSSZ mohou požádat o stejný den splatnosti důchodu.

Dalším osobám s výjimkou opatrovníka nebo zvláštního příjemce důchodu důchod být vyplácen nemůže.

Nejpozději v roce 2025 je plánována změna týkající se výplaty důchodů. Ačkoliv pravidelný termín výplaty důchodu bude i nadále určovat ČSSZ, dojde ke snížení počtu těchto termínů. Všechny výplatní termíny budou přitom spadat do první polovina kalendářního měsíce.

Od 1. 7. 2025 se pak mají začít důchody vyplácet vždy na kalendářní měsíc, bez ohledu na stanovený pravidelný termín výplaty. Důchod tak nebude vyplácen např. na období od 15.10. do 15.11. daného roku, ale na období 1. až 31. 10. daného roku.

Může starobní důchodce vykonávat výdělečnou činnost?

Pojištěnec může i po splnění potřebné doby pojištění a dosažení důchodového věku nadále vykonávat výdělečnou činnost. Tato skutečnost není důvodem k ukončení pracovního poměru. Nikdo tedy nesmí být nucen k ukončení pracovní činnosti z důvodu splnění podmínek pro starobní důchod.

Pokud je pojištěnec nadále zaměstnán, může současně pobírat důchod, ale také nemusí. ZDP upravuje tyto situace v § 34 ods. 2 až 4.

- **pojištěnci vznikl nárok na starobní důchod, vykonává výdělečnou činnost a nepobírá starobní důchod** - zvyšuje se výše procentní výměry o 1,5 % výpočtového základu za každých 90 kalendářních dnů této činnosti,
Doby pracovního volna bez náhrady příjmu, neomluvené nepřítomnosti v práci a také vyloučené doby uvedené v § 16 odst. 4 větě druhé písm. a) ZDP se nepovažují za výkon výdělečné činnosti pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu.
- **pojištěnci vznikl nárok na starobní důchod, vykonává výdělečnou činnost a pobírá polovinu starobního důchodu** - výše procentní výměry starobního důchodu se zvyšuje o 1,5 % výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů této výdělečné činnosti. Polovinou starobního důchodu se rozumí polovina základní výměry a polovina procentní výměry.
- **pojištěnci vznikl nárok na starobní důchod, vykonává výdělečnou činnost a pobírá starobní důchod v celé výši** - výše procentní výměry starobního důchodu se na žádost zvyšuje pojištěnci, kterému vznikl nárok na starobní důchod a po vzniku nároku na tento důchod vykonával výdělečnou činnost a pobíral přitom starobní důchod v jeho plné výši, za každých 360 kalendářních dnů této výdělečné činnosti o 0,4 % výpočtového základu.
Do těchto 360 dnů se nezapočítává doba neplaceného volna, neomluvené absence, dočasné pracovní neschopnosti, ošetřování člena domácnosti a doba pobírání dalších dávek nemocenského pojištění. **O navýšení je třeba požádat ČSSZ.** Toto zvýšení je možné za výdělečnou činnost získanou po 31. 12. 2009.

Může vykonávat výdělečnou činnost osoba v předčasném starobním důchodu?

Osoba v předčasném důchodu může vykonávat výdělečnou činnost s tím omezením, že výkon činnosti nesmí založit účast na důchodovém pojištění. Příjmy z dohody o pracovní činnosti tak nemohou přesáhnout výši 4 000 Kč měsíčně a z dohody o provedení práce u jednoho zaměstnavatele nemůže započitatelný příjem přesáhnout 10 000 Kč.

Osoba v předčasném důchodu může i podnikat, ale jenom za podmínky, že příjem z podnikání po odpočtu výdajů nedosáhne částky, která zakládá účast na důchodovém pojištění.

Jde o částku, která se každý rok nově zákonem stanovuje (za každý kalendářní měsíc, kdy činnost nebyla vykonávána, se tato částka snižuje o 1/12).

Pokud osoba pobírající předčasný důchod vykonává výdělečnou činnost, která zakládá účast na důchodovém pojištění nebo pobírá podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci, výplata předčasného starobního důchodu jí nenáleží.

Pokud nejsou výše uvedené podmínky dodrženy, je nutné vyplacený předčasný důchod za dané období vrátit.

Má pracující důchodce nárok na výplatu nemocenské?

Důchodce, který vykonává pracovní činnost, při které se účastní na nemocenském pojištění, má nárok na nemocenskou (při současném pobírání starobního důchodu), **nejdéle však na dobu 70 kalendářních dní a nejdéle do doby, kdy zaměstnání skončí.**

V případě předčasného důchodu nárok na nemocenskou nemá. Omezení platí do dosažení řádného důchodového věku.

Musí se důchod danit?

Pokud má starobní důchodce pouze jednoho zaměstnavatele, který za něho provádí roční zúčtování daně, nemusí daňové přiznání podávat.

Naopak má povinnost daňové přiznání podat, pokud má příjmy z dalších činností:

- z práce pro více zaměstnavatelů,
- z pronájmu,
- z podnikání jako OSVČ,
- z investic nebo kapitálového majetku nebo
- má nadprůměrně vysoký důchod.

Může být starobní důchod postižen exekucí?

Starobní důchod i předčasný důchod mohou být postiženy exekucí. Důchodci vždy musí být zachována tzv. nezabavitelná výše důchodu.

V roce 2023 činí výše částky nezabavitelného minima 13 638 Kč. **V roce 2024** by měla základní nezabavitelná částka činit **12 704,67 Kč**. Pokud důchodce žije s manželem nebo manželkou, navyšuje se tato částka o 3 409,50 Kč a jestliže má vyživovací povinnost k dítěti, zvyšuje se nezabavitelné minimum za každé vyživované dítě také o částku 3 409,50 Kč. **V roce 2024** by tato částka měla činit **3 176 Kč**.

Na základě exekučního titulu provádí exekuční srážky z důchodu ČSSZ, která o této skutečnosti zašle důchodci oznámení.

Srážky jsou prováděny od doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí až do úplné úhrady.

Lze starobní důchod zasílat do zahraničí?

Výplata starobního důchodu do zahraničí je možná. Je třeba předložit ČSSZ vyplnění tiskopis nazvaný jako „Potvrzení o žití“. Podpis na tiskopisu musí být úředně ověřen. V případě elektronického podání musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým podpisem.

[Potvrzení o žití – česky | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#)

Důchod je po předložení tiskopisu „potvrzení o žití“ vyplácen do zahraničí zpětně a vždy pouze do konce měsíce, ve kterém bylo potvrzení o žití vystaveno. Je tedy vhodné zasílat toto potvrzení ČSSZ v pravidelných intervalech.

Výplata důchodu do zahraničí je zásadně prováděna na bankovní účet poživatele důchodu nebo jeho manžela.

Je třeba hlásit změny ČSSZ?

ČSSZ je třeba hlásit písemně všechny skutečnosti, které mají vliv na výplatu starobního důchodu, **a to vždy do 8 dnů**.

Kterým skupinám pojištěnců nevyplácí důchod ČSSZ?

Některým skupinám pojištěnců nevyplácí důchody ČSSZ, ale příslušná ministerstva. Jedná se o příslušníky Policie České republiky a příslušníky Hasičského záchranného sboru, kterým důchody vyplácí Ministerstvo vnitra. Dále o vojáky z povolání, kterým vyplácí důchody Ministerstvo obrany. Příslušníkům vězeňské služby vyplácí důchody Ministerstvo spravedlnosti.

INVALIDNÍ DŮCHOD

K čemu slouží invalidní důchod?

Invalidní důchod je upraven v ustanoveních § 38 až 42 zákona ZDP.

Pomáhá zajistit pojištěncům příjem v případech, kdy je vlivem úrazu či nemoci podstatně snížena či zcela znemožněna jejich schopnost pracovat.

Kdo má nárok na invalidní důchod?

Nárok na invalidní důchod má pojištěnec, který před vznikem invalidity získal potřebnou dobu pojištění a zároveň je na základě individuálního posouzení zdravotního stavu uznán invalidním.

Jaká je potřebná doba pojištění k získání nároku na invalidní důchod?

Potřebná doba pojištění se liší v závislosti na věku pojištěnce:

do 20 let	méně než 1 rok
od 20 do 22 let	1 rok
od 22 do 24 let	2 roky
od 24 do 26 let	3 roky
od 26 do 28 let	4 roky
nad 28 let	5 roků

Potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem invalidity.

- u pojištěnců starších 28 let se zjišťuje z posledních 10 roků před vznikem invalidity
- u pojištěnců starších 38 let je podmínka splněna i v případě, pokud byla tato doba získána v období posledních 20 let před vznikem invalidity a činila 10 roků.

Potřebnou dobu pojištění je možno splnit také v kterémkoliv období deseti roků dokončeném po vzniku invalidity, přičemž u pojištěnce mladšího 24 let činí v tomto případě potřebná doba pojištění dva roky.

Do potřebné doby pojištění se **započítávají i náhradní doby pojištění a tzv. dopočtená doba.**

Co je to tzv. dopočtená doba?

Dopočtená doba se připočítává k době pojištění získané do vzniku nároku na invalidní důchod. Jde o fiktivní dobu ode dne vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku bezdětné ženy narozené ve stejný den jako pojištěnec a takto se určuje i pro muže.

Dopočtená doba má význam pro vyšší procentní výměry invalidního důchodu.

Rozhodující je doba pojištění a náhradní doby pojištění získaná podle českých právních předpisů v období od 18. roku věku do vzniku invalidity.

Po dosažení věku 18 let se doba studia na střední nebo vysoké škole pro účely nároku na invalidní důchod po dobu prvních 6 let tohoto studia považuje v období od 1. 12. 2009 za dobu pojištění, nikoliv za náhradní dobu pojištění.

Kdy se započítává določená doba v plném rozsahu?

Določená doba se v plném rozsahu započítává pokud jde o:

- období od dosažení 18 let věku do vzniku nároku na invalidní důchod, které je plně kryto dobou pojištění v České republice,
- nárok na invalidní důchod vznikl před 18. rokem věku, popř. před 19. rokem věku,
- invaliditu, která vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (nebo dalších skutečností podle § 25 ZDP),
- invaliditu, která vznikla v období ode dne dosažení 18 let věku do dne předcházejícího dni dosažení 28 let věku a doba od dosažení 18 let věku, která není kryta dobou pojištění v České republice nepřesahuje 1 rok,
- invaliditu, která vznikla v období ode dne dosažení 28 let věku do dne předcházejícího dni dosažení 40 let věku a doba od dosažení 18 let věku, která není kryta dobou českého pojištění nepřesahuje 2 roky,
- invaliditu, která vznikla ode dne dosažení 40 let věku a později a doba, která není kryta dobou českého pojištění nepřesahuje 3 roky.

Kdy se potřebná doba pojištění nezjišťuje?

Potřebná doba pojištění se nezjišťuje pokud ke vzniku invalidity došlo v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání a v případě tzv. invalidity z mládí.

Započítává se doba pobírání invalidního důchodu do potřebné doby pojištění pro vznik nároku na starobní důchod?

Pro existenci nároku i výši budoucího starobního důchodu se započítává pouze doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, která je tzv. náhradní dobou pojištění.

Doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu prvního nebo druhého stupně není dobou pojištění a pobírání těchto důchodů se do doby potřebné pro nárok na starobní důchod nepočítá.

Co je to invalidita?

Invalidita nastává v důsledku poklesu pracovní schopnosti. Tím se rozumí pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání se stavem, který byl u pojištěnce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se podle ustanovení § 26 ZDP považuje zdravotní stav, který omezuje tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti pojištěnce významně pro jeho pracovní schopnost, **pokud tento zdravotní stav trvá déle než 1 rok nebo podle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že bude trvat déle než 1 rok.**

Tato okolnost je jednou z podmínek pro přiznání invalidního důchodu, nicméně sama o sobě nepostačuje a k přiznání invalidního důchodu je třeba splnění dalších podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění a dále rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu vydané ČSSZ.

Invalidita nastává, pokud v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla pracovní schopnost pojištěnce nejméně o 35 %.

Právní úprava rozlišuje tři stupně invalidity:

1. **invaliditu prvního stupně** – pokles pracovní schopnosti mezi 35 % a 49 %,
2. **invaliditu druhého stupně** – pokles pracovní schopnosti mezi 50 % a 69 %,
3. **invaliditu třetího stupně** – pokles pracovní schopnosti nejméně o 70 %.

Jak se invalidita zjišťuje?

Invalidita se zjišťuje posouzením zdravotního stavu v rámci správního řízení, které se zahajuje na základě žádosti podané na místně příslušné OSSZ.

Pro posuzování invalidity a jejího stupně má zásadní význam **vyhláška č. 359/2009 Sb.**, kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity).

Při posuzování poklesu pracovní schopnosti pojištěnce se **vychází ze zdravotního stavu pojištěnce doloženého výsledky funkčního vyšetření, přičemž se posuzuje:**

- a) zda jde o zdravotní postižení trvale ovlivňující pracovní schopnost,
- b) zda se jedná o stabilizovaný zdravotní stav,
- c) zda a jak je pojištěnec na své zdravotní postižení adaptován,
- d) schopnost rekvalifikace pojištěnce na jiný druh výdělečné činnosti, než dosud vykonával,
- e) schopnost využití zachované pracovní schopnosti v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 35 % a nejvíce o 69 %,
- f) v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 70 % též to, zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek.

Jaká je výše invalidního důchodu?

Výše **základní výměry** invalidního důchodu činí 10 % průměrné mzdy měsíčně. V roce **2023** činí průměrná mzda **40 324 Kč** a pro rok **2024** je to **43 967 Kč**.

Výše **procentní výměry** invalidního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění

- a) 0,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně
- b) 0,75 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně

c) 1,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně

Při změně stupně invalidity se upraví také procentní výměra vypláceného důchodu.

Přesnou výši invalidního důchodu stanoví až ČSSZ v rámci správního řízení o nároku na invalidní důchod.

Co je to tzv. „invalidita z mládí“?

Nárok na tzv. invaliditu z mládí může vzniknout pouze osobě, která:

- dosáhla věku 18 let,
- má trvalý pobyt na území České republiky,
- je invalidní pro invaliditu třetího stupně a
- nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu.

Za invaliditu třetího stupně se pro účely věty první považuje též takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění.

Výše základní výměry invalidního důchodu u invalidity z mládí činí 10 % průměrné mzdy měsíčně.

Výše procentní výměry v případě invalidity z mládí činí měsíčně 45 % výpočtového základu.

Pro účely stanovení výpočtového základu se za osobní vyměřovací základ považuje všeobecný vyměřovací základ, který o dva roky předchází roku přiznání invalidního důchodu, vynásobený přepočítacím koeficientem pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu. Nepoužije se tedy skutečný výdělkový průměr pojištěnce, ale takto fiktivně stanovená částka.

Smyslem institutu invalidity z mládí je ochrana osob, které před vznikem invalidity neměly žádné příjmy pro výpočet výše invalidního důchodu. Díky invalidnímu důchodu z mládí je žadatelům přiznána částka vyšší než základní výměra invalidního důchodu.

Jaká je nejnižší výše procentní výměry pro pojištěnce mladšího 28 let?

Jestliže je invalidní důchod přiznáván

- před 18. rokem věku nebo
 - je-li období od 18 let věku do vzniku nároku na invalidní důchod kryto dobou pojištění nebo
 - doba, která není kryta dobou pojištění, je kratší jednoho roku, platí následující:
- procentní výměra invalidního důchodu náleží pojištěnci mladšímu 28 let, který splnil podmínky nároku na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, nejméně ve výši stanovené podle § 41 odstavce 2 ZDP (10 % základní výměry plus 45 % výpočtového základu),
 - pro invalidní důchod **pro invaliditu druhého stupně** nejméně ve výši poloviny částky stanovené podle § 41 odstavce 2 ZDP a

- pro invalidní důchod **pro invaliditu prvního stupně** nejméně ve výši třetiny částky stanovené podle § 41 odstavce 2 ZDP.

Pro tyto účely se za dobu pojištění považuje i doba studia na střední nebo vysoké škole v České republice po ukončení povinné školní docházky do dosažení věku 18 let.

Jaká je nejnižší procentní výměra invalidního důchodu pro pojištěnce, který získal alespoň 15 roků pojištění?

U pojištěnce, který ke dni vzniku nároku na invalidní důchod získal aspoň 15 roků doby pojištění bez náhradních dob pojištění, činí procentní výměra:

- **nejméně 45 % výpočtového základu**, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně,
- **nejméně polovinu částky 45 % výpočtového základu**, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně,
- **nejméně třetinu částky 45 % výpočtového základu**, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně.

Kdy nemůže vzniknout nárok na invalidní důchod?

- pokud není splněna podmínka potřebné doby pojištění,
- pokud pokles pracovní schopnosti nedosahuje nejméně 35 % a nebyla přiznána invalidita
- pokud se jedná o osobu starší 65 let nebo osobu, která získala nárok na starobní důchod,
 - v tomto případě nelze invalidní důchod přiznat ani v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Kdy zanikne nárok na invalidní důchod?

- k zániku nároku na invalidní důchod dojde, pokud se zdravotní stav poživatele invalidního důchodu zlepší natolik, že již nadále nesplňuje podmínku poklesu pracovní schopnosti pod 35 % nebo
- dnem, kterým dosáhne věku 65 let; tímto dnem zároveň vzniká nárok na starobní důchod ve výši původně vypláceného invalidního důchodu. Je však možno požádat o výpočet starobního důchodu podle standardních pravidel a pokud je takto vypočtený důchod vyšší než byl důchod invalidní, bude náležet v této vyšší částce.

Kde se podává žádost o invalidní důchod?

K vyplácení invalidního důchodu nedochází automaticky, ale **je možné podat v úředních dnech osobně žádost věcně a místně příslušnému správnímu orgánu, kterým je OSSZ podle místa trvalého pobytu žadatele**. Je vhodné tak učinit až po konzultaci s ošetřujícím lékařem.

Pouze řízení o změně invalidního důchodu na důchod starobní se zahajuje z moci úřední.

Za žadatele o invalidní důchod může podat žádost **jiná osoba na základě plné moci**. Podpis na plné moci nevyžaduje úřední ověření.

Žádost může podat také **rodinný příslušník žadatele**, pokud doloží souhlas s podáním žádosti a potvrzení lékaře, že žadateli neumožňuje žádost podat jeho závažný zdravotní stav.

Od prosince 2023 je možno učinit podání žádosti dálkovým přístupem na ePortálu ČSSZ „Žádost o důchod on-line“ [Pro pojištěnce | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#), a to kterékoliv OSSZ.

Potřebné podklady tvoří přílohu elektronické žádosti a předkládají ve formě elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie.

Žadatel může doklady předložit také **ve formě prostého převedení listiny do elektronické podoby**. Jestliže bude mít OSSZ o těchto dokumentech pochybnosti, může si vyžádat předložení jejich elektronického originálu nebo úředně ověřené kopie.

Ačkoliv první fáze řízení (podání žádosti, zpracování lékařského posudku) probíhá u OSSZ, jsou podklady následně tímto úřadem postoupeny ČSSZ, v jejíž pravomoci je rozhodování o nároku na důchod a jeho výši.

Jaké dokumenty je třeba předložit k žádosti o invalidní důchod?

Při podání žádosti je třeba předložit:

- doklad totožnosti (občanský průkaz, cestovní doklad nebo povolení k pobytu)
- doklady o době studia (popřípadě učení), a to i v případě, že nebylo dokončeno,
- výuční list,
- vysvědčení z jednotlivých ročníků a maturitní vysvědčení,
- výkaz o studiu (index), vysvědčení o státní závěrečné zkoušce, diplom,
- potvrzení školy o délce studia (pro nárok na důchod a jeho výši nemá přímý vliv stupeň dosaženého vzdělání, ale délka doby studia; proto je nutné předložit doklady, z nichž je tato skutečnost patrná),
- doklady prokazující dobu vojenské služby,
- potvrzení Správního archivu Armády České republiky,
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti,
- rodné listy dětí nebo výpisy z matriky narození, popř. jiné doklady o době a rozsahu péče o děti,
- doklady o dobách pojištění nebo náhradních dobách (např. doba evidence u úřadu práce, doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby atd.),
- potvrzení zaměstnavatele o výši vyplacených náhrad za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz nebo nemoc z povolání.

Jestliže má žadatel zájem o zasílání vdovského důchodu na bankovní účet, je také vhodné přiložit **žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet**. Tiskopis musí být potvrzený bankou. **[Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice - majitel účtu | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#)**

Jak probíhá řízení o přiznání invalidního důchodu?

Po podání žádosti zahájí OSSZ správní řízení, v jehož první fázi zpracuje ošetřující lékař žadatele podklady k posouzení zdravotního stavu žadatele.

Také žadatel má povinnost předložit OSSZ veškeré lékařské zprávy, které má k dispozici a považuje je za významné pro posouzení svého zdravotního stavu.

Po zahájení správního řízení zašle OSSZ žadateli Dotazník o profesní kvalifikaci žadatele a o době a druhu výdělečných zaměstnání či činnostech, které vykonával před zhoršením zdravotního stavu.

Posouzení invalidity a při jejím uznání **i stupně invalidity** provádí lékař posudkové služby při OSSZ. Posudkový lékař posoudí zdravotní stav a vypracuje **posudek o invaliditě**, který je následně postoupen ČSSZ. Osobní účast žadatele zpravidla nutná není.

Kromě posudku o invaliditě musí být pro přiznání invalidního důchodu splněny i další náležitosti pro přiznání invalidního důchodu stanovené ZDP.

ČSSZ má pro vyřízení žádosti UOPZS stanovenou zákonnou lhůtu 90 dnů.

Výsledkem řízení je písemné rozhodnutí, kterým je buď invalidní důchod přiznán i s uvedením jeho výše anebo je žádost zamítnuta.

Oprávněný může do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení písemně požádat o změnu data:

- přiznání důchodu nebo jeho výplaty (takovou žádost může podat nejvýše dvakrát v případě přiznání téhož důchodu) nebo o
- uvolnění výplaty starobního důchodu nebo zařízení výplaty starobního důchodu, která nebyla zařízena ode dne přiznání tohoto důchodu (takovou žádost může podat pouze jednou po tomtéž uvolnění nebo zařízení výplaty).

Přílohu rozhodnutí tvoří **osobní list důchodového pojištění**, ve kterém jsou uvedeny doby pojištění a výdělků, které byly do důchodu započítány.

Součástí zamítavého rozhodnutí je odůvodnění, ve kterém jsou uvedeny důvody, které správní orgány vedly k zamítnutí žádosti o invalidní důchod.

Jak postupovat v případě nesouhlasu se zamítavým rozhodnutím ČSSZ?

V případě nesouhlasu se zamítavým rozhodnutím ČSSZ je žadatel oprávněn podat proti němu ve lhůtě do 30 dnů od doručení rozhodnutí písemné námitky.

Námitky je možno podat u kterékoliv OSSZ, popřípadě i přímo u ČSSZ.

Podání musí splňovat formální náležitosti, tzn. musí z něho být patrné, kdo jej činí, jaké rozhodnutí je napadáno a v čem je spatřována jeho nezákonnost. Musí být také zřejmé, čeho se podatel domáhá. Je možno požadovat i přezkoumání zdravotního stavu.

Námitky je možno zaslat i datovou schránkou, případně elektronickou poštou se zaručeným elektronickým podpisem.

ČSSZ přezkoumá rozhodnutí v plném rozsahu a následně původní rozhodnutí potvrdí, změní nebo zruší, a to ve lhůtě až 60 dnů dle složitosti případu.

Pokud je znovu přezkoumáván zdravotní stav, prodlužuje se tato lhůta o dalších 60 dnů.

Pokud ČSSZ šetří další rozhodné skutečnosti může být lhůta pro námitkové řízení prodloužena.

Proti zamítavému rozhodnutí (které musí být odůvodněno) je možno podat ve lhůtě do 30 dnů od doručení písemné námítky, a to buď na jakékoliv pobočce OSSZ nebo přímo u ČSSZ. Námítky je možné zaslat poštou, datovou schránkou nebo e-mailem se zaručeným elektronickým podpisem.

Z podaných námitek musí být patrné, kdo podání činí, proti jakému rozhodnutí směřuje, v čem podatel spatřuje nezákonnost rozhodnutí a čeho se domáhá.

V řízení o námitkách může ČSSZ původní rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo změnit, a to ve lhůtě do 30 až 60 dnů, v závislosti na složitosti případu. Lhůty se řídí správním řádem.

Soudní žalobu k příslušnému správnímu soudu je možné až po proběhlém námitkovém řízení. V opačném případě se soud nebude věcí zabývat. **Soudem příslušným rozhodovat ve věcech důchodového pojištění je podle soudního řádu správního krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje.** Pro některé případy je příslušnost soudu stanovena v ustanovení § 89 ZOPSZ (např. žadatel žije na území některého ze sousedních států).

Co se rozumí zjišťovací a kontrolní prohlídkou?

Při první žádosti o invalidní důchod se zdravotní stav posuzuje v rámci **tzv. zjišťovací lékařské prohlídky**.

Pokud již je invalidní důchod přiznán, dochází k posouzení zdravotního stavu a pracovní schopnosti při **tzv. kontrolní lékařské prohlídce**. Na základě kontrolní lékařské prohlídky může dojít ke zvýšení stupně invalidity nebo naopak ke snížení, v závislosti na aktuálním posouzení pracovní schopnosti a změně zdravotního stavu.

V případě, že by posuzovaná osoba odmítla prohlídku podstoupit, může být řízení ve věci žádosti o invalidní důchod přerušeno. U již přiznaného invalidního důchodu může dojít k pozastavení výplaty.

Jak dochází ke změně stupně invalidity?

Ke změně výše vypláceného důchodu může dojít v důsledku změny zdravotního stavu.

Na kontrolní prohlídku může navazovat posudek se změnou stupně invalidity.

Při změně stupně invalidity se pak stanoví nová výše invalidního důchodu podle stanovených koeficientů:

- při změně z prvního na druhý stupeň se zvýší procentní výměra o 1,5násobek,
- při změně z druhého na třetí stupeň se zvýší procentní výměra o dvojnásobek,
- při výrazném zhoršení zdravotního stavu a přechodu z prvního stupně invalidity do třetího stupně, zvýší se procentní výměra o trojnásobek.

V procentní výměře už se tedy nezohledňuje výše vašich výdělků za dobu, kdy byl pobírán invalidní důchod prvního nebo druhého stupně.

Pro případ zlepšení zdravotního stavu jsou koeficienty stanoveny následovně:

- při změně z druhého stupně do prvního dochází ke krácení procentní výměry o dvě třetiny původní výše (koeficient je 0,6667),
- při změně z třetího stupně do druhého se procentní výměra sníží na polovinu (koeficient je 0,5),
- při změně z třetího do prvního stupně se procentní výměra snižuje na třetinu původní částky (koeficient 0,3333).

Jak požádat o zvýšení invalidního důchodu?

Pokud se osoba pobírající invalidní důchod domnívá, že by v důsledku změny jejího zdravotního stavu mělo dojít ke změně výše invalidního důchodu, **může podat žádost o změnu výše invalidního důchodu, a to u věcně a místně příslušné OSSZ nebo na ePortálu ČSSZ** (pokud žadatel disponuje datovou schránkou nebo e-identitou).

V rámci správního řízení proběhne kontrolní prohlídka, kde buď nově posouzen zdravotní stav žadatele. Na základě výsledku kontrolní prohlídky může dojít ke zvýšení invalidního důchodu, ale případně i k jeho snížení, pokud posudkový lékař dojde k závěru, že se žadatelův zdravotní stav zlepšil.

Může invalidní důchodce pracovat či podnikat?

Invalidní důchodci pracovat mohou, u osob v prvním a druhém stupni invalidity se pracovní činnost i předpokládá, neboť jim doba pobírání invalidního důchodu není započítávána jako náhradní doba pojištění pro splnění nároku na starobní důchod.

Rozsah pracovních aktivit by však měl být přizpůsoben omezením vyplývajícím ze zdravotního stavu. V případě velkého pracovního nasazení také mohou vzniknout pochybnosti o míře poklesu pracovních schopností a může dojít ke snížení stupně invalidity či odebrání invalidního důchodu úplně.

Pro invalidní důchodce neplatí žádná omezení pokud jde o výši příjmů

Platí si invalidní důchodci pojištění?

- invalidní důchodci mají státem hrazené zdravotní pojištění,
- pokud je osoba invalidní v prvním nebo druhém stupni, ale nemá nárok na výplatu invalidního důchodu, není za ní státem z tohoto důvodu zdravotní pojištění hrazeno (je tedy třeba, aby byla zaměstnána, evidována na úřadu práce nebo si zdravotní pojištění hradila sama),
- invalidní důchodci ve třetím stupni mají hrazené zdravotní pojištění a současně se jim doba pobírání invalidního důchodu započítává jako náhradní doba pojištění na starobní důchod,
- osoby invalidní ve třetím stupni, které nepobírají invalidní důchod, mají také státem hrazeno zdravotní pojištění, ale náhradní doba pojištění jim započítávána není.

Pokud ale invalidní důchodci vykonávají výdělečnou činnost, je pojistné z jejich příjmu odváděno.

Pracující důchodci odvádějí ze svých příjmů zdravotní a sociální pojištění v obvyklé zákonné výši a pobírání invalidního důchodu není důvodem k osvobození od placení sociálního a zdravotního pojištění.

Připočítává se i invalidnímu výchovné?

Invalidní důchod se o tzv. výchovné podle počtu vychovaných dětí nenavyšuje.

Kdy může být invalidní důchod odebrán?

K odebrání invalidního důchodu může dojít v důsledku zlepšení zdravotního stavu osoby pobírající invalidní důchod, a to na základě kontrolní prohlídky a nového posouzení zdravotního stavu. Postačí, že pokles pracovní schopnosti nedosahuje 35 % a více, i přestože některé zdravotní potíže přetrvávají.

Započítává se doba v invalidním důchodu do doby pojištění na vznik nároku na starobní důchod?

Doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu prvního a druhého stupně se nepovažuje za náhradní dobu důchodového pojištění. Pokud tedy invalidní důchodce v tomto stupni invalidity nepracuje, nezíská potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod.

Doba pobírání invalidního důchodu ve třetím stupni se počítá jako náhradní doba důchodového pojištění, ale pouze v rozsahu 80 %.

Jak se vyplácí invalidní důchod?

Termín výplaty invalidního důchodu je uveden v písemném rozhodnutí o jeho přiznání vydaném ČSSZ. Výplatní termíny jsou v současné době **od 2. do 24. dne v měsíci**, a to vždy v sudé dny.

Pokud je důchod vyplácen **do zařízení sociálních služeb s celoročním pobytem**, je výplatním dnem **15. den v měsíci**.

Když výplatní den připadne na sobotu, je důchod vyplácen v pátek a pokud připadne na neděli, je důchod vyplácen následující pondělí.

Invalidní důchod se jako ostatní důchody vyplácí dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách **bezhotovostním převodem** na účet nebo **hotovostně** prostřednictvím České pošty. Hotovostní převod je v současné době zpoplatněn částkou 35 Kč.

Nejpozději v roce 2025 je plánována změna týkající se výplaty důchodů. Ačkoliv pravidelný termín výplaty důchodu bude i nadále určovat ČSSZ, dojde ke snížení počtu těchto termínů. Všechny výplatní termíny budou přitom spadat do první polovina kalendářního měsíce.

Od 1. 7. 2025 se pak mají začít důchody vyplácet vždy na kalendářní měsíc, bez ohledu na stanovený pravidelný termín výplaty. Důchod tak nebude vyplácen např. na období od 15.10. do 15.11. daného roku, ale na období 1. až 31. 10. daného roku.

Jaké změny je třeba hlásit OSSZ?

ČSSZ je třeba hlásit písemně všechny skutečnosti, které mají vliv na výplatu invalidního důchodu, a to vždy do 8 dnů.

VDOVSKÝ A VDOVECKÝ DŮCHOD

K čemu slouží vdovský/vdovecký důchod?

Vdovský nebo vdovecký důchod je jednou z pojistných sociálních dávek důchodového pojištění. Právní úprava je obsažena v ustanoveních § 49 až 51 ZDP. **Vdovský důchod náleží ženě po zemřelém manželovi, vdovecký důchod muži po zemřelé manželce.** Podmínky pro vznik nároku na vdovský i vdovecký důchod jsou totožné, proto je v následujícím textu pro zjednodušení **používán pouze pojem vdovský důchod. Ze stejného důvodu je používán jednotně pojem „manžel“ ve smyslu manžel i manželka.**

Kdo má nárok na vdovský důchod?

Pro přiznání nároku na tuto dávku jsou rozhodující skutečnosti na straně pozůstalé osoby a další skutečnosti na straně zemřelého.

Nárok na vdovský důchod vzniká pozůstalému manželovi v případě, že v době smrti byly na straně zemřelého manžela splněny následující zákonné podmínky:

- ke dni smrti byl poživatelem starobního nebo invalidního důchodu nebo
- ke dni smrti splnil podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo
- ke dni smrti splnil podmínky nároku na starobní důchod, anebo
- zemřel následkem pracovního úrazu.

Tyto podmínky nemusejí být splněny současně. **Je však nezbytné, aby manželství existovalo k datu úmrtí manžela nebo manželky.** Manželé spolu nemusejí sdílet společnou domácnost. Není také rozhodné, jak dlouho manželství trvalo.

Jaká je potřebná doba pojištění k získání nároku vdovský důchod?

Potřebná doba pojištění je stanovena totožně jako u potřebné doby pojištění pro vznik nároku na invalidní důchod a liší se v závislosti na věku pojištěnce.

do 20 let	méně než 1 rok
od 20 do 22 let	1 rok
od 22 do 24 let	2 roky
od 24 do 26 let	3 roky
od 26 do 28 let	4 roky
nad 28 let	5 roků

Potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem invalidity.

- **u pojištěnců starších 28 let se zjišťuje z posledních 10 roků před vznikem invalidity a**
- **u pojištěnců starších 38 let je podmínka splněna i v případě, pokud byla tato doba získána v období posledních 20 let před vznikem invalidity a činila 10 roků.**

Potřebnou dobu pojištění je možno splnit také v **kterémkoliv období deseti roků dokončeném po vzniku invalidity, přičemž u pojištěnce mladšího 24 let činí v tomto případě potřebná doba pojištění dva roky.**

Do potřebné doby pojištění se **započítávají i náhradní doby pojištění a tzv. dopočtená doba.**

Kdy se potřebná doba pojištění nezjišťuje?

Potřebná doba pojištění se nezjišťuje v případě, že k úmrtí došlo následkem pracovního úrazu.

Jak dlouho trvá nárok na vdovský důchod?

Nárok na vdovský důchod **trvá vždy alespoň jeden rok od smrti manžela.**

K prodloužení této doby může dojít pouze v případě, že pozůstalý manžel splňuje některou z následujících podmínek:

- pečuje o nezaopatřené dítě nebo dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost),
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost),
- je invalidní ve třetím stupni, nebo
- dosáhl alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený podle § 32 zákona o důchodovém pojištění pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Dítětem se pro účely pobírání vdovského důchodu rozumí:

- dítě, které má po zemřelém nárok na sirotčí důchod nebo
- dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno, jde-li o vlastní (osvojené) dítě pozůstalého manžela nebo
- bylo-li dítě aspoň jedním z manželů převzato do dne smrti manžela do péče nahrazující péči rodičů.

Dávky vdovského důchodu jsou vypláceny po dobu, dokud trvají podmínky pro nárok na jejich vyplácení.

Může dojít k obnovení vdovského důchodu?

K obnovení nároku na vdovský důchod dojde v případě, že dojde ke splnění některé z podmínek nezbytných pro prodloužení doby nároku na vdovský důchod nad období jednoho roku (viz výše), a to **do dvou let po zániku předchozího nároku na vdovský důchod.**

S účinností od 1. 1. 2025 dojde k prodloužení této lhůty ze dvou na pět let.

K obnově důchodu je třeba podat žádost na místně příslušnou OSSZ. K žádosti je třeba přiložit dokumenty prokazující splnění podmínek pro obnovení vdovského důchodu.

Při obnovení nároku na vdovský důchod nesmí být výše procentní výměry vdovského důchodu nižší než procentní výměra, která pozůstalému manželovi náležela ke dni zániku nároku na původní vdovský důchod.

Jaká je výše vdovského důchodu?

Jestliže zemřelý manžel ke dni smrti nepobíral starobní důchod nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, je třeba nejprve posoudit, zda by měl ke dni smrti nárok na starobní důchod a pokud ano, stanovit jeho výši a následně výši vdovského nebo vdoveckého důchodu.

V případě, že zemřelý manžel nesplňoval podmínky nároku na starobní důchod, ale splňoval podmínku potřebné doby pro nárok na invalidní důchod, je třeba stanovit, kolik by činil invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, a následně výši vdovského nebo vdoveckého důchodu.

V případě, že zemřelý manžel pobíral v době smrti invalidní důchod pro invaliditu nižší než ve třetím stupni, provede se nejdříve změna na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a výše vdovského důchodu se stanoví až následně.

Jak se vypočítává vdovský důchod?

- pro vdovský důchod je stanovena **základní výměra**, která činí **10 % průměrné mzdy měsíčně**. V roce **2023** činí základní výměra **4 040 Kč**. Pro rok **2024** je základní výměra stanovena na **4 400 Kč** a
- **procentní výměra** v případě, že **pozůstalý manžel nepobírá starobní nebo invalidní důchod**, činí **50 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně**, na který by měl nárok zemřelý manžel v době smrti. V roce 2023 se procentní výměra navýšila o 5.1 %. **V roce 2024 se procentní výměra nezvyšuje.**

Jestliže však již pozůstalý manžel starobní nebo invalidní důchod pobírá, porovnává se výše procentní výměry důchodu, který pobírá pozůstalý manžel a vypočítaná výše procentní výměry vdovského důchodu.

Vyšší z procentních výměr se ponechá v nezměněné výši a k ní se připočte polovina nižší procentní výměry. Základní výměra se do konečné výše vdovského důchodu připočte pouze jednou.

Příklad:

Zemřelý manžel pobíral starobní důchod ve výši 15 000 Kč. Pozůstalý manžel důchod nepobírá. Vdovský důchod se vypočítá následovně:

15 000 (důchod zemřelého) - 4.040 Kč (základní výměra důchodu) = 10 960 (procentní výměra důchodu zemřelého).

10 960 : 2 = 5 480 Kč (procentní výměra vdovského důchodu)

5480 + 4040 (základní výměra důchodu) = 9 520 Kč vdovský důchod

Příklad:

Zemřelý manžel pobíral starobní důchod ve výši 15 000 Kč. Pozůstalý manžel pobírá starobní důchod ve výši 12 000 Kč. Ve výši důchodu je započítáno výchovné za jedno dítě 500 Kč. Při výpočtu vdovského důchodu dojde k porovnání výše důchodu pozůstalého manžela a důchodu druhého manžela bez částky za výchovné. Tato částka ve výši 11 500 Kč se porovná s výší vdovského důchodu 9 520 Kč (viz příklad č. 2). K vyššímu důchodu (zde starobnímu) se připočítá polovina procentní výměry vdovského důchodu $5\,480 : 2 = 2\,740$ Kč.

Vdova bude pobírat starobní důchod včetně výchovného 12 000 Kč a k této částce se přičte vdovský důchod ve výši 2 920 Kč. Celkem tedy 14 920 Kč.

Kde se podává žádost vdovský důchod?

K vypláčení vdovského důchodu nedochází automaticky, ale je nutné podat žádost věcně a místně příslušnému správnímu orgánu, kterým je OSSZ podle místa trvalého pobytu pozůstalého manžela.

Již při sepsání žádosti je možno požádat o poskytnutí zálohy na vdovský důchod. Pokud OSSZ žádost uzná, bude záloha vyplacena a následně bude o vyplacenou částku snížena první výplata vdovského důchodu.

Od prosince 2023 je možno učinit podání žádosti dálkovým přístupem na ePortálu ČSSZ „Žádost o důchod on-line“ [Pro pojištěnce | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#), a to kterékoliv OSSZ.

Potřebné podklady tvoří přílohu elektronické žádosti a předkládají ve formě elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie.

Žadatel může doklady předložit také **ve formě prostého převedení listiny do elektronické podoby**. Jestliže bude mít OSSZ o těchto dokumentech pochybnosti, může si vyžádat předložení jejich elektronického originálu nebo úředně ověřené kopie.

Při správním řízení o žádosti může žadatele **zastupovat na základě plné moci jiná osoba**. Podpis na plné moci nevyžaduje úřední ověření.

Jaké dokumenty je třeba předložit k podání žádosti o vdovský důchod?

Povinně předkládané dokumenty se liší podle toho, zda zemřelý manžel již pobíral starobní či invalidní důchod, splňoval podmínky pro vznik nároku na starobní důchod nebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Při podání žádosti je třeba předložit:

- doklad totožnosti (občanský průkaz, cestovní doklad nebo povolení k pobytu)
- úmrtní list
- oddací list

Pokud zemřelý manžel nepobíral starobní nebo invalidní důchod:

- doklady o době studia (popřípadě učení), a to i v případě, že nebylo úspěšně dokončeno,
- výuční list,
- vysvědčení z jednotlivých ročníků a maturitní vysvědčení,
- výkaz o studiu (index), vysvědčení o státní závěrečné zkoušce, diplom,
- potvrzení školy o délce studia (pro nárok na důchod a jeho výši nemá přímý vliv stupeň dosaženého vzdělání, ale délka doby studia; proto je nutné předložit doklady, z nichž je tato skutečnost patrná),
- doklady o době vojenské služby,
- vojenskou knížku,
- potvrzení Správního archivu Armády České republiky,
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti,

- rodné listy dětí nebo výpisy z matriky narození, popř. jiné doklady o době a rozsahu péče (např. rozsudek soudu o osvojení nebo svěření dítěte do péče)
- doklady o dobách pojištění nebo náhradních dobách pojištění (např. doba evidence u úřadu práce, doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby aj.).

Jestliže žadatel podává současně se žádostí o vdovský důchod také žádost o sirotčí důchod pro dítě nebo děti, je třeba k žádosti přiložit i potvrzení o studiu (pokud se na děti nevztahuje povinná školní docházka).

Pokud má žadatel zájem o zasílání vdovského důchodu na bankovní účet, je také vhodné přiložit žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem. Tiskopis musí být potvrzený bankou. [Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice - majitel účtu | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#)

Kdo vydává rozhodnutí o vdovském důchodu a jak postupovat v případě nesouhlasu s rozhodnutím?

Žádost se podává a je vyplněna na místně příslušné OSSZ. O samotné žádosti a o existenci nároku na vdovský důchod a jeho výši rozhoduje následně ústřední ČSSZ.

Správní rozhodnutí musí být vydáno v zákonné lhůtě 90 dnů. Písemné rozhodnutí je doručováno žadateli a pokud se žádosti vyhovuje, obsahuje rozhodnutí i datum, od kterého jeho vdovský důchod přiznán a jeho výši. Rozhodnutí také obsahuje informace o termínu, ve kterém bude důchod vyplácen.

Proti zamítavému rozhodnutí (které musí být odůvodněno) je možno podat ve lhůtě do 30 dnů od doručení písemné námítky, a to buď na jakékoli pobočce OSSZ nebo přímo u ČSSZ. Námítky je možné zaslat poštou, datovou schránkou nebo e-mailem se zaručeným elektronickým podpisem.

Z podaných námitek musí být patrné, kdo podání činí, proti jakému rozhodnutí směřuje, v čem podatel spatřuje nezákonnost rozhodnutí a čeho se domáhá.

V řízení o námitkách může ČSSZ původní rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo změnit, a to ve lhůtě do 30 až 60 dnů, v závislosti na složitosti případu. Lhůty se řídí správním řádem.

Soudní žalobu k příslušnému správnímu soudu je možné až po proběhlém námitkovém řízení. V opačném případě se soud nebude věcí zabývat.

Soudem příslušným rozhodovat ve věcech důchodového pojištění je podle soudního řádu správního krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje. Pro některé případy je příslušnost soudu stanovena v ustanovení § 89 ZOPSZ (např. žadatel žije na území některého ze sousedních států).

Je možné podat žádost o vdovský důchod zpětně?

Ano. Při pozdějším podání žádosti se ale **vdovský důchod vyplácí maximálně 5 let zpátky.** Při překročení této doby dochází k zániku nároku na výplatu jednotlivých splátek.

Jak se vyplácí vdovský důchod?

Termín výplaty vdovského důchodu je uveden v písemném rozhodnutí o jeho přiznání vydaném ČSSZ. Výplatní termíny jsou v současné době **od 2. do 24. dne v měsíci**, a to vždy v sudé dny.

Pokud jde důchod vyplácen do zařízení sociálních služeb s celoročním pobytem je výplatním dnem **15. den v měsíci**.

Když výplatní den připadne na sobotu, je důchod vyplácen v pátek a pokud připadne na neděli, je důchod vyplácen následující pondělí.

Vdovský důchod se jako ostatní důchody vyplácí dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách bezhotovostním převodem na účet nebo hotovostně prostřednictvím České pošty. Hotovostní převod je v současné době zpoplatněn částkou 35 Kč.

Nejpozději v roce 2025 je plánována změna týkající se výplaty důchodů. Ačkoliv pravidelný termín výplaty důchodu bude i nadále určovat ČSSZ, dojde ke snížení počtu těchto termínů. Všechny výplatní termíny budou přitom spadat do první polovina kalendářního měsíce.

Od 1. 7. 2025 se pak mají začít důchody vyplácet vždy na kalendářní měsíc, bez ohledu na stanovený pravidelný termín výplaty. Důchod tak nebude vyplácen např. na období od 15.10. do 15.11. daného roku, ale na období 1. až 31. 10. daného roku.

Kdy nemůže vzniknout nárok na vdovský důchod?

- **pokud není splněna ani jedna z výše uvedených podmínek na straně zemřelého manžela** (tzn. že nepobíral starobní nebo invalidní důchod ani nesplnil potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní či invalidní důchod anebo nezemřel následkem pracovního úrazu),
- **pokud v době smrti pojištěnce nebylo uzavřeno manželství,**
- **pokud zemřelý a pozůstalý žili společně jako druh a družka nebo registrovaní partneři** – není rozhodující, zda tyto osoby sdílejí společnou domácnost.

Kdy zanikne nárok na vdovský důchod?

Pokud pozůstalý manžel uzavře manželství nové, vdovský důchod zanikne.

Pozůstalý manžel má povinnost nahlásit uzavření nového manželství ČSSZ do 8 dnů. Pokud tak neučiní, bude muset vyplacené dávky následně vrátit v důsledku jejich neoprávněného čerpání.

Pokud osoba po uzavření nového manželství opět ovdoví, může jí vzniknout nárok na pozůstalostní důchod po zemřelém druhém manželovi či manželce.

Nárok na vdovský důchod **zanikne** také ode dne jeho přiznání, **a to pokud nabude právní moci rozhodnutí soudu o tom, že pozůstalý manžel způsobil úmyslně smrt manžela jako pachatel, spolupachatel nebo účastník trestného činu.**

Může dojít k navýšení vdovského důchodu?

K navýšení vdovského důchodu může dojít pouze změnou právní úpravy, a to **prostřednictvím schválení valorizace důchodů**. Z jiných důvodů není navýšení vdovského důchodu možné. V roce **2024** dochází k navýšení základní výměry **na 4 400 Kč**.

Jaké změny je třeba hlásit OSSZ?

ČSSZ je třeba hlásit písemně všechny skutečnosti, které mají vliv na výplatu vdovského důchodu, a to vždy do 8 dnů.

Kterým skupinám pojištěnců nevyplácí důchod ČSSZ?

Některým skupinám pojištěnců nevyplácí důchody ČSSZ, ale příslušná ministerstva. Jedná se o příslušníky Policie České republiky, příslušníky Hasičského záchranného sboru, kterým důchody vyplácí Ministerstvo vnitra. Dále o vojáky z povolání, kterým vyplácí důchody Ministerstvo obrany. Příslušníkům vězeňské služby vyplácí důchody Ministerstvo spravedlnosti.

SIROTČÍ DŮCHOD

K čemu slouží sirotčí důchod?

Právní úpravu sirotčího důchodu nalezneme v ustanoveních § 52 až 53 ZDP. Smyslem sirotčího důchodu je finanční pomoc rodině zemřelého pojištěnce.

Kdo má nárok na sirotčí důchod?

Na sirotčí důchod **má nárok nezaopatřené dítě** v případě, že zemřel:

- a) rodič nebo osvojitel dítěte nebo
- b) osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby

a pokud tato osoba byla:

- poživatelem starobního důchodu nebo ke dni smrti splnila podmínky nároku na starobní důchod nebo
- poživatelem invalidního důchodu nebo ke dni smrti splnila podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo
- zemřela následkem pracovního úrazu.

Nárok na sirotčí důchod vznikne nezaopatřenému dítěti tehdy, pokud jsou u zemřelé osoby splněny následující podmínky:

- **u osoby starší 28 let** musí potřebná doba důchodového pojištění dosahovat alespoň jednoho roku v období posledních deseti roků přede dnem úmrtí a
- **u osoby starší 38 let** musí potřebná doba důchodového pojištění dosahovat alespoň dvou let v posledních dvaceti letech přede dnem úmrtí.

Z doby pojištění zemřelého se ale do výše uvedeného roku (resp. dvou let) **nezahrnují náhradní doby pojištění** a do potřebné doby pojištění je **možno započítat pouze dobu, kdy rodič vykonával výdělečnou činnost, která podléhala odvodům na důchodové pojištění.**

Podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod se pro účely vzniku nároku na sirotčí důchod považuje za splněnou, byla-li získána **aspoň polovina** potřebné doby pojištění. To znamená, že postačí splnění 2,5 roku v posledních 10 letech u zemřelých starších 28 let věku a 5 let z posledních 20 let u zemřelých starších 38 let.

Při splnění zákonných podmínek pro vznik sirotčího důchodu má osirelé nezaopatřené dítě nárok na sirotčí důchod **po každém z rodičů nebo osvojitelů, popřípadě po osobě, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby.**

V tomto případě náleží z vyššího důchodu základní i procentní výměra v plné výši, z nižšího důchodu pak pouze procentní výměra.

Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi nebo jeho manželovi.

Podmínku nezaopatřenosti musí dítě splňovat po celou dobu pobírání sirotčího důchodu a na vyžádání ČSSZ je třeba potřebné skutečnosti prokázat (např. potvrzením o studiu).

Jak se vypočítává výše sirotčího důchodu?

Při výpočtu sirotčího důchodu se vychází:

1. ze základní výměry sirotčího důchodu ve výši 10 % průměrné měsíční mzdy a
2. z procentní výměry sirotčího důchodu, která činí 40 % výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti.

V roce 2023 činí výše základní výměry 4 040 Kč a pro rok 2024 je výše základní výměry stanovena na 4 400 Kč.

Příklad: Výše důchodu zemřelého rodiče činila 15 000 Kč. Základní výměra sirotčího důchodu činí 4040 Kč a procentní výměra 4 384 Kč. Sirotčí důchod činí celkem 8 424 Kč.

Kde se podává žádost o sirotčí důchod a jak probíhá správní řízení?

Žádost je třeba podat na OSSZ příslušné podle místa trvalého pobytu.

Za nezletilého sirotka podává žádost jeho zákonný zástupce nebo opatrovník. Zletilý sirotek podává žádost osobně.

Od prosince 2023 je možno učinit podání žádosti dálkovým přístupem na ePortálu ČSSZ „Žádost o důchod on-line“ [Pro pojištěnce | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#), a to kterékoliv OSSZ.

Potřebné podklady tvoří přílohu elektronické žádosti a předkládají ve formě elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie.

Žadatel může doklady předložit také **ve formě prostého převedení listiny do elektronické podoby**. Jestliže bude mít OSSZ o těchto dokumentech pochybnosti, může si vyžádat předložení jejich elektronického originálu nebo úředně ověřené kopie.

Žadatel musí svou totožnost prokázat příslušnými doklady a doložit skutečnosti podstatné pro vznik nároku na sirotčí důchod.

Jaké dokumenty je třeba předložit k žádosti o sirotčí důchod?

Jde zejména o:

- doklad totožnosti žadatele,
- doklady zemřelého rodiče a nezaopatřeného dítěte, zejména:
 - občanský průkaz nebo rodný list dítěte,
 - úmrtní list zemřelého rodiče,
 - u osvojených dětí rozhodnutí soudu atp.
- u dítěte, které již skončilo povinnou školní docházkou, se předkládají i doklady prokazující jeho nezaopatřenost, např. potvrzení o studiu.
- pokud zemřelý rodič dosud nepobíral důchod, předkládá pozůstalá osoba ještě veškeré doklady týkající se zesnulého, které se předkládají k žádosti o starobní (případně invalidní) důchod.

Pro vyřízení žádosti je třeba celá řada dokumentů a tiskopisů a jejich přehled lze nalézt na internetových stránkách ČSSZ <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

Kdo vydává rozhodnutí o sirotčím důchodu a jak postupovat v případě nesouhlasu s rozhodnutím?

O nároku na důchod a jeho výši rozhoduje ČSSZ, která vyplněnou žádost obdrží od příslušné OSSZ. Pro vyřízení žádosti stanoví zákon lhůtu 90 dnů.

Písemným rozhodnutím je buď sirotčí důchod přiznán a současně je stanovena jeho výše, anebo je žádost zamítnuta.

Proti zamítavému rozhodnutí je možno podat námitky ve lhůtě 30 dnů od jeho doručení, a to buď prostřednictvím kterékoliv OSSZ nebo přímo u ČSSZ.

Z podání námitek musí být patrné, kdo podání činí, proti kterému rozhodnutí směřuje a v čem účastník spatřuje nezákonnost rozhodnutí a čeho se domáhá.

Původní rozhodnutí může být následně potvrzeno, změněno nebo zrušeno. Dle složitosti případu může lhůta pro rozhodnutí činit až 60 dnů.

Soudní žalobu k příslušnému správnímu soudu je možné až po proběhlém námitkovém řízení. V opačném případě se soud nebude věcí zabývat.

Soudem příslušným rozhodovat ve věcech důchodového pojištění je podle soudního řádu správního krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje. Pro některé případy je příslušnost soudu stanovena v ustanovení § 89 ZOPSZ (např. žadatel žije na území některého ze sousedních států).

Je možné podat žádost o sirotčí důchod i zpětně?

Žádost o důchod je možné podat i zpětně a v případě přiznání nároku na sirotčí důchod bude jeho výplata přiznána od datu vzniku nároku a nevyplacené splátky důchodu budou doplacený. **Nárok na výplatu jednotlivých splátek zaniká po uplynutí 5 let od doby vzniku nároku na jejich vyplacení.**

Po jako dobu náleží výplata sirotčího důchodu?

Výplata sirotčího důchodu náleží po dobu nezaopatřenosti dítěte, tedy nejpozději do dosažení věku 26 let.

Je možný souběh sirotčího a invalidního důchodu?

Od 1.1. 2010 již zákon nepovažuje za nezaopatřené dítě poživatele invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. V případě, že byl dítěti invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně přiznán až po tomto datu, nárok na sirotčí důchod buď nevznikne a pokud je již vyplácen, nárok zanikne.

Ze zákona je možný souběh sirotčího a invalidního důchodu, pokud byl sirotčí důchod dítěti přiznán před 1. 1. 2010 a toto dítě pobíralo k 31. 12. 2009 plný invalidní důchod (dnes již neexistuje). Pokud lze dítě podle ZDP považovat za nezaopatřené a pobírá invalidní důchod pro třetí stupeň invalidity, tato skutečnost pobírání sirotčího důchodu nebrání.

K souběhu sirotčího a invalidního důchodu pro třetí stupeň invalidity dojde i když poživateli sirotčího důchodu nárok na invalidní důchod pro třetí stupeň invalidity zanikl a následně znovu vznikl nebo byl upravován pro změnu stupně invalidity.

Jestliže však po 31. 12. 2009 zanikl nárok na sirotčí důchod a dítě pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, nárok na sirotčí důchod se již obnovit nemůže.

Kdy se sirotčí důchod přestává vyplácet?

Výplata sirotčího důchodu se ukončuje ve chvíli, kdy dítě přestane být nezaopatřeným dítětem ve smyslu zákona o důchodovém pojištění.

K zániku výplaty sirotčího důchodu dochází také v případech, že **dojde k osvojení dítěte**. Pokud by však došlo k jeho zrušení, nárok by se při splnění ostatních podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění obnovil ve výši, v jaké by náležel, kdyby byl vyplácen ke dni zrušení osvojení.

Pokud jde o oboustranně osiřelé dítě a je osvojeno jen jednou osobou, zaniká nárok na ten sirotčí důchod, který náležel po osobě, kterou osvojitel nahradil.

Jak ovlivňuje výplatu sirotčího důchodu studium?

Výplata sirotčího důchodu náleží po dobu studia, a to až do dosažení věku 26 let. Sirotčí důchod je vyplácen i v době prázdnin i v obdobích mezi studiem na základní a střední škole nebo mezi studiem na střední škole a ve vyšším stupni vzdělání, **pokud na sebe tato vzdělání bezprostředně navazují a doba mezi nimi nepřekročí tři měsíce.**

- **pokud dítě ukončí povinnou školní docházku, ve studiu nepokračuje** a nepřihlásí se do evidence uchazečů o zaměstnání, je sirotčí důchod vyplácen nejdéle do srpna daného roku,
- **po ukončení studia na střední nebo vyšší odborné škole náleží dítěti výplata sirotčího důchodu ještě po dobu prázdnin za podmínky**, že dítě nevykonává výdělečnou činnost ze které platí pojistné na sociální zabezpečení anebo nepobírá podporu v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci,
- **po ukončení vysokoškolského studia náleží výplata sirotčího důchodu ještě po jeden kalendářní měsíc, který následuje po měsíci, ve kterém bylo studium ukončeno za podmínky**, že v tomto měsíci není vykonávána výdělečná činnost zakládající účast na pojištění nebo pobírána podpora v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci.

Může dítě pobírající sirotčí důchod vykonávat výdělečnou činnost?

Dítě pobírající sirotčí důchod, které studuje denní formou studia, nemá pokud jde o výdělečnou činnost a podnikání žádná omezení. Výše výdělku nemá na výplatu sirotčího důchodu vliv.

Pokud ale studuje dálkovou či kombinovanou formou studia, může vykonávat jenom takovou výdělečnou činnost, která nezakládá účast na pojištění.

Jaké změny je třeba hlásit OSSZ?

ČSSZ je třeba hlásit písemně všechny skutečnosti, které mají vliv na výplatu sirotčího důchodu, a to vždy do 8 dnů. Jde zejména o ukončení či přerušení studia nebo změnu jeho formy a zahájení výdělečné činnosti. Hlásit je třeba také pobírání podpory v nezaměstnanosti.

Nárok na sirotčí důchod zaniká i vznikem invalidity třetího stupně a tuto skutečnost je třeba ČSSZ hlásit.

Naopak uzavření manželství nebo narození dítěte nárok na sirotčí důchod neovlivňují, a proto tyto změny oznamovat třeba není.

DŮLEŽITÉ ODKAZY

[Informativní důchodová aplikace \(IDA\) - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#)

[Důchody - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#) – internetové stránky ČSSZ k důchodům

[Tiskopisy | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#) – internetové stránky ČSSZ s elektronicky dostupnými tiskopisy

[Kontakty - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#) – call centrum a kontakty na ČSSZ

[Důchodová kalkulačka - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#) – důchodová kalkulačka a návod na výpočet důchody

[Náhradní doba pojištění - Česká správa sociálního zabezpečení \(cssz.cz\)](#)

[Žádost o zařazení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice - majitel účtu | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#)